

SVENSK TIDSKRIFT

Sam Glason

Åbo och dess pånyttfödda Akademi.

SÄRTRYCK

203
Hr. Shaden
Kapsel

Herr Professor P. O. von Töne
Hr. v. v. v. f.

ÅBO OCH DESS PÅNYTTFÖDDA AKADEMI

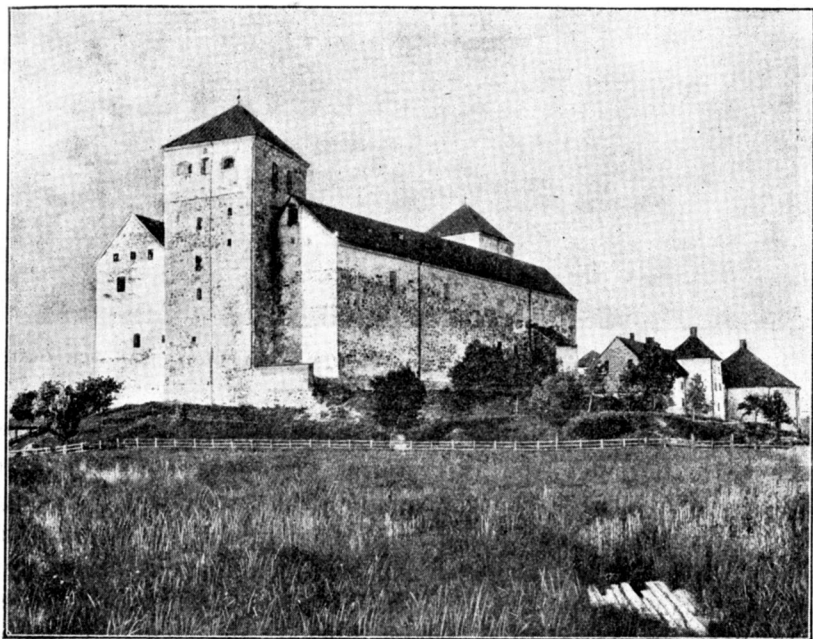
AV RIKSARKIVARIEN SAM CLASON

Det är upplyftande att följa kulturens vägar till nya landvinningar. Tro och offervilja möta där i rikt mått. Hängiven tro på det ljus och den sanning, vars flamma det är fråga om att sprida. Beslutsam offervilja att för detta i handling giva något av sig själv.

När helst vi från denna strand av Bottenhavet blicka över till den andra stranden, kan för våra blickar framträda föredömet av män, besjälade av sådan tro och sådan offervilja. Det fanns något därav hos de svenskar, som i urminnes tid först styrde över vattnet för att i den finska marken plantera germansk rättskultur och bygga bålverk mot härjningarna österifrån. I än högre grad var offerglad trosstyrka drivkraften hos alla dem, som i korståg följde en konung sådan som Helge Erik eller en biskop såsom Sankt Henrik — ty bakom legenderna vilar visserligen en kärna av sanning — över till »Österlanden» för att med insatsen av sina liv söka dela med åt andra det dyrbaraste de ägde för tid och evighet. Traditionen visar än i dag vid Kuppis i utkanten av Åbo den källa, vid vilken biskop Henrik döpte. Det vore ock blott en helt naturlig sak, om korstågen, likasom andra färder från Sverige, först tagit landfäste i den utmärkta hamn, som Auras utflöde i den skyddade skärgårdsfjärden alltid erbjudit.

Sitt märkligaste kulturminnesmärke från Medeltiden äger Åbo emellertid i sin mäktiga domkyrka. Byggd på en klippa, en kulle vid strandslutningen till Aura, har den även i våra dagar ett synnerligen förnämligt, behärskande läge i staden. Det ligger något utomordentligt storslaget i dylikt medeltida domkyrkobyggande. Vilken kraft och målmedvetenhet har det ej krävts att gripa planen, vilken uthållighet och offervilja att genomföra den; men man ville ju åt det högsta man kände giva en ideell,

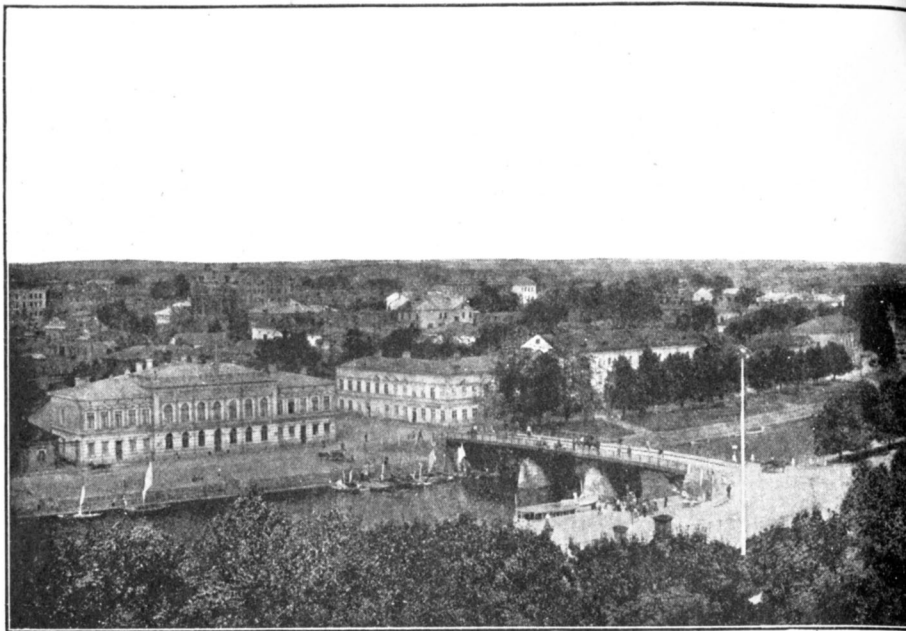
mot höjden visande boning. Och imponerar ännu resultatet på oss, huru mycket mer gigantiskt måste ej templet tätt sig för de släkten, som sågo det uppföras i en tid, då alla andra byggnadsverk omkring det voro vida mindre än nu och hela staden långt mer sammanträngd vid dess fot! Med den upp-växande katedralen steg också orten i anseende och helgd och drog alltmer folkskarorna till sig vid mässor och marknader. Symbol för och tjänarinna åt den andliga makt, kyrkan, som inom

ÅBO SLOTT (från inloppet).

sig slöt det centrala och härskande i den medeltida kulturen, bidrog domkyrkan i Åbo under medeltidsseklerna utan tvivel mer än något annat till att göra sin stad till landets främsta kulturcentrum. Till kyrkan skänktes också ej blott gårdar eller altaren; till henne donerades även värdefulla bokskatter, och vid henne framväxte landets första katedralskola, där stiftets blivande präster, kulturbärande i obygden, fingo sin första utbildning.

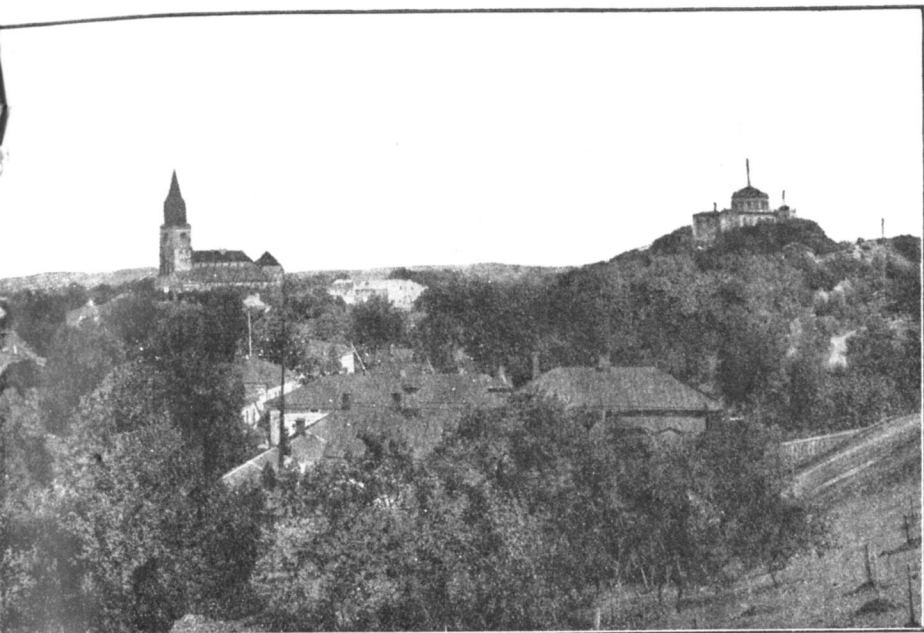
Det förtjänar att minnas, att både stad och domkyrka hade svåra hinder för sin utveckling att genomgå. Tiden var

ÅBO MED ÅURA, DOMKYRKAN OCH OBSERVATORIET.

ingen blid tid. Två gånger under den tidigare medeltiden, 1198 och 1318, härjades Åbo av ryssarna — korstågen österut hade alltså sin mycket starka försvarspolitiska motivering; en gång mot dess slut, 1509, plundrades det i grund av danskarna. Fyra gånger under 1400-talet och vid åtskilliga tillfällen under därpå följande sekel gick elden över staden. Också kyrkan slet vid flere av dessa tilldragelser mycket ont; den blev bränd och skövlad. Den är ock tillkommen i olika, tydligt skönjbara tempi; den kan sägas aldrig vara fullt färdig och har i vissa stycken över sig något kargt. Men det är, som det sagts om den: den har över sig något av Finland självt. Fiendefolk och vidriga öden ha sökt stäcka dess växt och satt sina spår i den, men trots allt har den rest sig och står där fast, med de underbart höga, rikt sirade valven lyftande blickar och sinne.

Åbo skred alltså in i nyare tiden såsom Finlands givna kulturcentrum. Det var också obestridligen dess politiska huvudort, låt vara att Viborgs närhet till östra gränsen skänkte även denna stad stor betydelse. Och eftersom den dåvarande svensk-finländska Östersjöstaten hade bortåt hälften av

ll höger om domkyrkan akademibyggnaderna).

sitt område öster om Bottenhavet, var Åbo en av de förnämligare städerna i riket, genom vilken dessutom huvudförbindelserna mellan de båda rikshalvorna gingo fram.

Såsom tillbörligt, var vid Åbo vägknuten starkt befäst genom Åbo slott, byggt på en klippkulle vid själva åmynningen, ända till 1600-talets mitt kringflutet av vatten och fullständigt behärskande inloppet. Slottets likasom domkyrkans anor gå långt tillbaka i Medeltiden, och redan under denna tid torde dess huvuddel, de båda mäktiga tornen med förbindande långhus, som innesluta en smal, djupt liggande borggård, fått den karaktär den än i dag äger. Sedermera ha tillkommit nyare ytterpartier, delvis ännu bibehållna, delvis raserade. Men över den gamla delen vilar den kärva medeltidsprägel alltjämt starkt och omisskännligt. Det är för övrigt gott en tredjedels mil mellan slott och domkyrka, och vartdera kan därför odelat kring sig sprida sin egenartade stämning. Och minnes man i domkyrkan de stora kyrkomännen, biskop Hemming, biskop Magnus Tavast, Finlands reformator Mikael Agricola m. fl., så tala slottets torn och salar om Medeltidens Tottar och Sturar, om Gustaf Eriksson

Vasa, om hertig Johans av Finland glada men kortvariga hov, om Gustaf II Adolf, som så när bränts inne vid en eldsvåda där 1614, och om generalguvernören greve Per Brahe, han som med full rätt kunde om sin styrelsetid säga de vackra orden: »Jag var med landet och landet med mig väl tillfreds.»

1600-talets första årtionden voro som bekant för det svenska väldet en hård och mödofylld tid. Krig rasade ständigt, stundom på flere sidor, och sådant krävde ej litet av kraftansträngning och offer, personliga bördor och skatter. Man skulle kanske väntat, att en sådan tid ej haft håg eller utrymme över för de fredliga nydaningarna. Såsom vi veta, var det dock icke så. Gustaf II Adolf och de främste bland hans samtida äro outtröttliga i att skapa nytt eller omdana gammalt på den inre styrelsens alla områden, och ej minst gladde sig den lärda odlingen åt deras nitiska omvårdnad genom nygrundade högskolor och gymnasier.

Åbo första akademi har som bekant denna vackra bildningsiver att tacka för sin födelse. Flere av de främste i riket omhuldade tanken. Redan konung Gustaf II Adolf skall hava hyst planen att inrätta ett universitet i Finland; Axel Oxenstierna ville 1636 förverkliga den genom att till Åbo flytta den nyss grundade akademien i Dorpat, men det blev Per Brahes nitiska bemödanden beskärt, att utan förflyttning av någon annan högskola äntligen 1640 bringa tanken till genomförande. Han hade då redan i flere år oavslått drivit saken, övertygad, att den skulle lända både riket och Finland till synnerlig fromma. Särskilt betonade han dess vikt för höjande av landets hela kulturnivå. Att skaffa gott folk, som kunde taga ledningen och med gott exempel föregå andra, skulle hastigast och bekvämast främjas genom en akademi, ty en sådan skulle befordra gudsfruktan, draga begåvade ynglingar, som eljes plägade begiva sig utom landet, hem igen och egga dem till bokliga studier och annat ärligt leverne. Den ädle greven såg långt och djupt, när han så ställde horoskopet för sin älskade stiftelse. Men icke drömde väl någon i akademiens gryningsstund, vad allt av ljus, kultur och nationell sammanhållning den skulle skänka landet.

Lysande namn beklädde ej sällan dess lärostolar. Ingen mindre än Johan Stiernhöök, den svenska lagfarenhetens fader, hörde en kort tid till den första uppsättningen. 1600-talet har

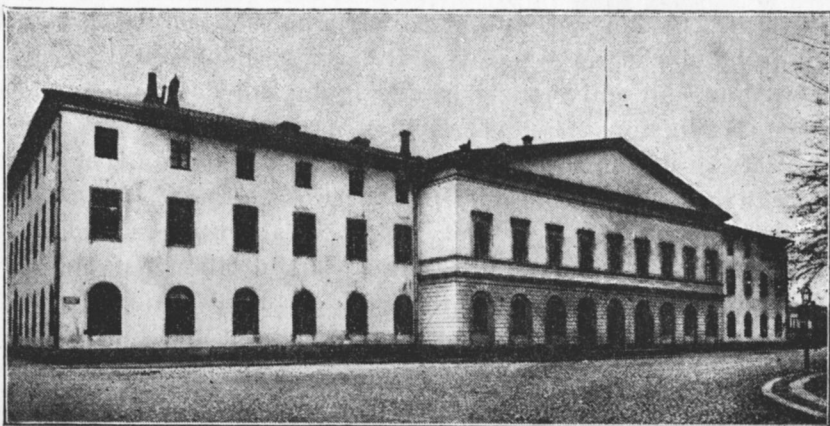
sedan sådana män som Terserus och Gezelierna; 1700-talet Linné-lärjungarne Mennander och Kalm, den finländska historieforskningens fader Porthan m. fl.; sekelskiftet mot 1800-talet och dess begynnelse kemisten Gadolin, fysikern Hällström, den berömda rättsläraren Calonius m. fl. Många, som där fingo sin utbildning, blevo sedan i Sverige berömda märkesmän i vitterhet och vetenskap: Creutz, Kellgren, Franzén, Israël Hwasser m. fl. Åbo akademi utförde sålunda ett betydelsefullt kulturarbete ej blott för den del av riket, där den var belägen, utan för det hela.

Skilsmässan från Sverige 1809 dämpade kanske för någon tid dess blomstring, men snart följde nytt uppsving. Då stäcktes plötsligt dess utveckling genom den brand, som den 4-5 september 1827 lade så gott som hela Åbo, 800 gårdar, i aska. Och denna olycka var ej nog, ty året därpå bestämde ett kejserligt maktpåbud, att universitetet skulle flyttas till den nya huvudstaden, Helsingfors. Det var ej blott en nyck av den ryske tsaren; det låg därunder tvivelsutan en djup mening, som Topelius uttryckt med orden »*ffjärmare från Sverige, närmare riksenheten och bakom Sveaborgs*» — det ryska Sveaborgs — »*kanoner*». Det i åldrig Medeltid grundade, av seklers traditioner uppburna och av ortens kärlek och stolthet omhuldade kulturarvet, Åbo stadens ställning såsom landets kulturella centrum, hade omilt ryckts därifrån.

Bittert kände Åboborna förlusten. Men på spänstiga och sega naturer verka hårda slag ej förintande utan eggande. Staden återuppbyggdes, och allt efter som den reser sig ur askan, växer hos dess borgare viljan att hävda sitt ärekrönta Åbos egenart och traditioner även gent emot den uppkomlingsstad, som rövat från dem både centralstyrelse och akademi. Kärlek till hemstaden, kraftigt medborgarsinne, god allmänanda bli utmärkande drag för dess borgerskap. Närmast får det en mängd praktiska värv att omhändertaga, ty stadens läge som naturlig uthamn för det egentliga Finlands bördiga bygder och överhuvud för landets sydvästra delar hade man dock ej kunnat beröva den. Det förvånar kanske en svensk att även höra den prisas såsom särskilt förmånlig vinterhamn, trots dess läge innanför långa skärgårdsfjärdar. Men det är dock så; packisen vid Hangö lär vara mer hinderlig för vintersjöfart än de fasta isar i Åboleden, som moderna isbrytare lätt bekämpa.

Medborgarandan i Åbo stannade emellertid ej vid de merkantila

och industriella värven, utan riktade sig efterhand också kraftigt mot kulturella uppgifter av förnämlig art. Stadens historiska museum, grundat 1881, snart lokaliserat till det åldriga slottet och numera disponerande ett sjuttiotal rum däri, är exempelvis ett ytterst imponerande bevis härpå. Den hembygds kärlek, den energi och den insiktsfulla sakkunskap, som hopbragt allt detta för att klart åskådliggöra den svenska kulturens betydelse i Finland, kan ej undgå att väcka beundran hos en var, även hos dem, som äro väl förtrogna med dylika samlingar annorstädes. Biblioteksbyggnaden för både stads- och folkbibliotek, färdig 1903 i en stil, icke så litet påminnande om riddarhusets

„DEN GAMLA AKADEMIBYGGNADEN MED HÖGTIDSSALEN.

i Stockholm, är ett annat prov på huru kulturintressena vårdas i Åbo; det på en dominerande höjd belägna, 1904 invigda statliga konstmuséet med rika och värdefulla samlingar ett tredje, som för oss svenskar öppnade nya inblickar i den finländska konsten; biologiska muséet, färdigt 1907, ett fjärde o. s. v. Besökaren frågar med rätta, var en stad, som ej är större, kan uppvisa något liknande. Frågar han därjämte, huru resultatet blivit möjligt, möter ett svar, belysande för medborgarandan i våra dagars Åbo: bakom stiftelserna hava stått frikostiga donatorer, som med äkta patriciersinne bekostat de nya byggnaderna och främjat samlingarna. Storslagna filantropiska donationer utmärka jämväl samhället, som ock i Finland fått hedersnamnet donatorernas stad.

Det är i sådan mark, som tanken började gro att åt Åbo åter-skänka, vad som tidigare varit dess kulturella älsklingsbarn, en egen akademi. Såsom ett första uppslag hava med fog räknats akademiska föreläsningar, som på initiativ av en kunskaps-älskande kvinna 1903 började anordnas, de första åren med finländska föreläsare, efter hand med sådana även från Sverige. 1907 framlades därpå offentligt i pressen förslaget om återupp-rättandet av Åbo akademi. Det löftesrika ordet var uttalat; debatten blev livlig. Här är icke platsen att ingå på densamma.

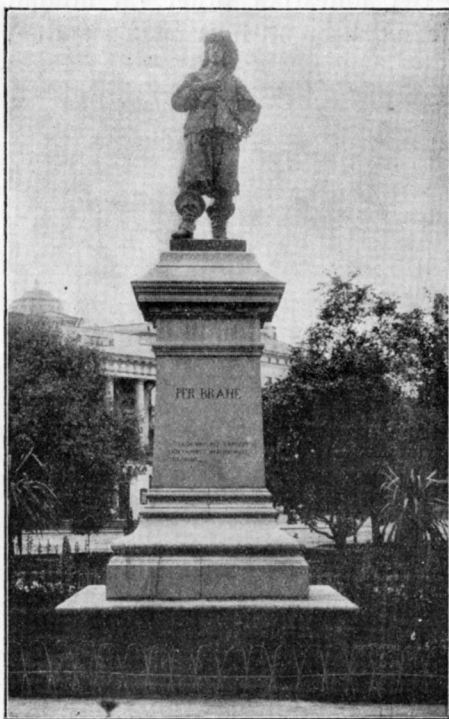

AKADEMIENS NYA HUVUDBYGGNAD.

Så mycket bör dock sägas, att tanken även hos Finlandssvenskar icke blott väckte anklag, utan även tvivelsmål: man befarade bland annat somligstädes ett försvagande av svenskhetssträvanden vid universitetet i Helsingfors. Det bör också erinras, att det ryska överherraväldet och dess sedan 1908 starkt reaktionära politik skapade särskilda svårigheter, som i ett fritt land icke skulle förefunnits. Samma motiv, som 1827 föranlett tsardömet till universitetets bortflyttning från Åbo, kunde givetvis nu inom ryska kretsar se riksvådliga tendenser i tanken på dess återupp-rättande.

Finländska patrioter ha emellertid vant sig att utan alltför mycken böjlighet för trycket från öster sträva mot mål, som

de ansett ligga inom räckhåll. Och akademitanken, en gång väckt, fasthölls med stigande värme och seg uthållighet. Föreläsningarna utvecklades 1913 till akademiska sommarkurser, och i samband med dem uttalades mer än en gång, att deras slutmål var akademien. En sedan 1908 tillsatt akademikommitté började ock efterhand utveckla en livligare verksamhet. Så märkligt det än kan låta, blev det dock först under krigsåren,

PER BRAHES STATY.

som de stora stegen började tagas. Ånyo, såsom tidigare i samhällets historia, genom högsinnad ofervillighet hos donatorer. I december 1916 anmäldes sålunda en gåva av omkring 3 millioner mark, som givetvis lät det stora framtidsmålet omedelbart rycka långt närmare än man dittills vågat drömma om. Den närmare planläggningen — för övrigt ingalunda utan besvärliga val mellan olika förslag — och organisationsarbetet kunde nu drivas allt mera målmedvetet. Revolutionen i Ryssland i mars 1917 undanröjde kort därefter vissa yttre hinder; och nya donationer — under året 1917 mer än 4 millioner mark — tryggade

alltmer den ekonomiska grunden. Upproret våren 1918 försköt givetvis arbetet; redan med höstterminen samma år trädde emellertid akademien i verksamhet, ehuru den tills i höst sparat sin högtidliga invigning. Da hade dess fonder stigit till omkring 16 millioner mark, och invigningsdagarna bragte dessutom ytterligare donationer, som i nominella värden stego över 6 millioner mark och i reella anses hava uppgått till omkring dubbla summan!

Till en början ämnar akademien koncentrera sitt arbete på en humanistisk, en statsvetenskaplig och en matematisk-

naturvetenskaplig fakultet. I planen ingår emellertid ock, att i samband med den sistnämnda skall upprättas ett kemiskt-tekniskt institut, av vilket man väntar sig praktiskt gagn för landets industriella förkovran. Lokaler har den tillsvidare fått genom inköp av bland annat ett kvartér vid Domkyrkotorget, i vilket vissa byggnader börjat apteras för dess olika ändamål: föreläsningssalar, institutioner, kanslilokaler, bibliotek m. m. En lokal knyter den emellertid direkt samman med den gamla akademien, i det att den såsom solennitets-sal får använda den vackra, konstnärligt smyckade och akustiskt synnerligen förträffliga aulan, i den närgränsande gamla akademi-byggnad, som under Gustaf IV Adolfs regering började uppföras för akademiens räkning och under några år före dess bortflyttning även användes av densamma, men sedan varit upplåten åt olika administrativa myndigheter.

Betydelsen av den nya akademien för svensk kultur kan icke skattas nog högt. Redan det att en svensk högskola plötsligt

springer fram — man kan säga såsom en Minerva — måste väcka oförställd glädje hos alla vänner av vår odling. Det är som om en frisk fläkt av storhetstidens akademigrundläggningar blåste fram över den svenska stammen. De svenska universitetens tävlingsbana har vunnit en ny medkämpe; lagerkransarna skola hägra över en ny Parnass. Vetandets högsta skatter skola på svenskt tungomål kunna räckas åt långt flere kunskapstörstande än förr, och svenskfödde dyrkare av det vetenskapliga sannings-sökandet skola i Norden ha ett nytt tempel att ty sig till.

ÅBO DOMKYRKA.

Att det templet grundats i en utsatt landsände, kan blott öka glädjen. Det är för Sverige och för oss rikssvenskar aldrig likgiltigt, huru »vår andes stämma i världen» värnas och vårdas även utom det nuvarande svenska riket. Går det därutanföre den svenska odlingen väl, gagnar det alltid oss alla; lider den därute, är det till vår egen skada. Svenskarna i Finland hava under sekler varit vana att såsom en utpost mot östern hålla den svenska odlingen uppe. Den ökade kraft de nu fått därtill genom sin nya akademi är en vinning även för varje rikssvensk, för så vitt han håller kulturarvet kärt. Vi kunde hava skäl att följa deras strävanden och strider för den västerländska odlingen i gränsmarkerna ungefär på ett sätt, liknande det, varmed under tidigare sekler rikssvenskar togo del i huru Knut Posse värjde Viborg, Karl Horn Reval, Henning Horn Narva, Erik Dahlberg Riga. Det är, om än i nya former, samma strid. Iusatsen är densamma som tidigare: ljus, lag och frihet på svensk-västerländsk grund mot österns brist på ljus, brist på lag, brist på frihet.

Academia Aboensis rediviva betyder dock för oss även annat och mera. Återuppbyggandet av den gamla kulturanstalten just i Åbo innebär en anknytning till alla den gamlas traditioner. Minnet av vad Åbo under seklerna varit såsom den centrala härden för den svenska odlingen i Finland kommer därvid att återupplivas i styrka och kraft. Men de minnena tala oavslåeligt om det gamla kulturella sambandet och samarbetet först med Sverige och över Sverige med västerlandet. Stadens läge pekar åt samma håll. Östra Finland med Åbo är en gång för alla brobryggan för Finland till det västerland, på vars odling dess egen vilar.

Akademiens bortflyttning riktade på sin tid en udd mot denna samhörighet och samverkan; dess återuppståndelse skall stärka den. Yttre avstånd behöva visserligen ej vara en symbol för det inre; vattnen på ömse sidor om Åland äro kulturellt en rännil, över vilken vägen är kort, medan Systerbäck är ett världsbav mellan Europa och Asien. Men även lokala avstånd spela sin roll, och närheten mellan Åbo och Stockholm, mellan den återuppståndna härden för svensk odling i Finland och Svea rikets huvudstad, skall, om än meningar kunna brytas om politiska mellanhavanden, göra det kulturella samarbetet lättare, livligare och mera fruktbärande än förr. »Är svenskan bryggan,

som förenar oss med grannarna i väster», betonade akademiens rektor i sitt invigningstal, »så är akademien brovakten, som skall se till att bryggan under inga omständigheter får förfalla.»

Men akademiens pånyttfödelse har givit oss ännu något ytterligare. Det är en bestående vinning för svensk odling, varhelst den finnes, att hava upplevat det ståtliga sätt, varpå denna kulturgärning utförts. Ty i denna odlings hävder skall aldrig kunna förgätas, huru storslaget tro och offervilja därvid möttes för att genomföra verket.

Det är sant, att man med fägnad hörde, hurusom donationer till akademien givits från skilda delar av det svenska Finland, och att man med särskild tillfredsställelse erfor de bidrag därtill, som kommit från Sverige. Det är dock i allt fall Åboborna själva, som på mindre tid än tre år burit fram flertalet av de många millioner, som krävt för att grunda och trygga verket. Åbos befolkning når blott till inemot 50,000, och svenskarna därinom äro endast omkring 13,000; nämn en

stad i hela vida världen av liknande storlek, som gjort något liknande! Vi svenskar, varhelst vi bo, ha rätt till stolhet över, att den svenska kulturen förmått väcka en kärlek, mäktig av dylika gärningar. Men vi ha ännu mera skäl till den tack samma beundran, som frammanas av ädla föredömen, och som bör ställa inför oss den uppfordrande frågan, när de i vårt eget land skola vinna efterföljd.

Själva invigningshögtidligheterna blevo för de rikssvenska deltagarna ett oförgätligt minne. Man älskar att låta tanken återvända till många moment däri och glömmar inga, om ock här blott några kunna nämnas. Båda högtidstalen under själva invigningsfesten, kanslern friherre Wredes och rektorn professor

DOMKYRKANS INRE.

Westermarcks, lämnade djupa intryck. Att referera dem blott i brottstycken gör dem ej rättvisa. Vad Finland och världen genomlevat, och vad de nu ville hoppas och vänta, satte givetvis starka spår däri. Man fäste sig vid erinringarna, huru även tidigare högskolegrundande hos den svenska stammen i Norden — grundläggandet av universiteten i Upsala, Dorpat, Åbo, Lund — skett i samband med tider av storm och oro och under därav frammanade starka nationella rörelser. Kraftigt betonades självfallet vad som redan ovan antydts om den nya akademiens betydelse för hela Finland såsom förmedlarinna genom det svenska språket och den svenska odlingen av landets kulturella förbindelser med västerlandet. Det påminnes ock, hurusom just denna Finlands västerländska kultur under förtryckets årtionden hållit dess folk uppe och kanske mer än något annat tillvunnit det den stora västeuropeiska kulturvärldens sympati och stöd i kampen mot godtycke och barbari. Framtidsblickar anknötos bland annat verkningsfullt till de internationella kraven på ett förbund mellan folken, där rättfärdighet skulle vara ledstjärna, och vari ej blott de små nationernas rätt att leva sitt eget liv skulle hägnas, utan ock inom de olika länderna nationella minoriteter tryggas mot allt nationalistiskt majoritetsförtryck. Vackra och väl motiverade ord talades ock om en akademis allmänna betydelse. Man glömde ej de maningar till en kulturens självbesinning, som de gångna åren varit egnade att inskärpa, men man såg förhoppningsfullt på det vetenskapliga arbetets förmåga att uppfostra till allsidigt tänkande och därigenom motverka förhastade passionsutbrott, att fördjupa livssynen och att genom den självförnekelse det kräver främja en ideell livsåskådning.

Såsom en mäktig underström både i dessa tal och i hela festen välldes också erinringarna om huru landet vunnit sin frihet och vad detta betydde. Friheten gavs »icke som en nådeskänk», endast »som en nyck av ödet». Den hade visserligen till förutsättning händelser, som »icke berodde av oss själva, men den var dock vårt eget verk», ett verk, grundat i ofärdsårens sega kamp för lagligheten och mot förryskningen, beseglat av ungdomens fasta tro och offervilja, när avgörandet närmade sig. »Det är sålunda icke endast friheten själv, som kriget gav oss. Den skänkte oss medvetandet, att inom nationen finnas krafter, som kunnat förvärva friheten, och därför tillför-

sikten, att samma krafter, om så behöves, även skola kunna värna denna frihet».

Ett ståtligt inslag i högtidligheterna gav invigningskantaten. Med ord av en ung skald, Jarl Hemmer, vars diktning mognat under befrielsekriget, och tonsatt av Sibelius, blev den en sällsynt harmonisk symfoni av diktkonst och musik.

Även den uppbars mäktigt av stämningar från det nyss genomlevda. I toner, mättade av gammaldags koralstämning, framfördes först mot bakgrunden av himlarnas gyllne stjärneglöd, evighetens djupa sus och sfärernas »sång i Alllets salar» vår genom rymdens dunkel rullande, av blod flämtande jord med dess av striderna sargade själ och dess ropande efter ljus. Så följde sånger av å ena sidan de »veka», »de i drömmarna aningsrika», med deras ständigt levande trängtan, i kantaten utförd i melodiska strofer av betagande skönhet, såsom t. ex. denna:

»Bergen sin stumma predikan lyfta
upp i det stjärnesvindlande blå. —
Skola ej mänskorna en gång syfta
högre än människohänder nå?
Skola de aldrig i brinnande tro
bygga till stjärnorna bro?»

å andra sidan av »de stridbara», som med klang av rytmisk ryttartakt svara med sitt eggande:

Varför vänta och spörja och drömma sig hän,
då en verklighet dädstor kallar?
Se, där flammor dock bragderns bländande sken
över livskampens krutrök och knallar!»

och som låta ytterligare några strofer av samma eldiga kraft utmynna i sitt:

»Slå ihjäl dina frågor, din klagan och gråt
med det härliga ordet: framåt!»

I fortsättningen skildrades »hjärtats sång», vilket, trots den långa, kvalfulla vägen i provningens dal, aldrig låter de segrande evighetskrafter förkvävas, som fylla djupen i dess inre. Därför skall ej heller någonsin »den eviga drömmen» dö.

»Själva måste vi bryta oss vägen
fram genom onskans vallar av is,
själva måste vi här på vår egen
jord plantera vårt paradis.

Hjärtat, det segrande hjärtat är med oss!
 Kräves det mer att trygga sig till?
 Stjärnljus ur höjden, lys oss och led oss!
 Släkte på släkte i världen gått vill.

Ändå så visst som i själarna skälver
 drömmen om sonande tusenår,
 randas en tid, då rymden sig välver
 renare blå kring en jordisk vår.»

I kantatens epilög återkommo så i toner av liknande seger-
 visshet om en kommande tid av harmoni mellan jordens sånger
 och »sfärernas musik vid Alltets fest» de mäktiga, inledande
 koralmotiven.

Kantater, skrivna för en stundens fest, hava ej sällan något
 ganska efemärt över sig. Åbo akademis invigningskantat skall
 bestå. Man hörde den, djupt gripen, invigningsdagen. Man
 hörde med glädje den upprepas dagen därpå i domkyrkan, och
 man skulle gärna höra den ytterligare återupptagas.

Till invigningsdagarnas bästa minnen hör ock den inblick
 det beskärdes de svenska resenärerna att både såsom enskilda
 gäster och vid förenande samkväm göra i den krets av familjer,
 ur vilka de stora, men inför offentligheten ofta anonyma, dona-
 tionerna utgått. Där kom oss till mötes en flärdfri, af fin kultur
 buren patricieranda och en oskrymtad, hjärtevinlande gästfri-
 het, som alltid skall med tacksamhet ihågkommas. Det var
 minnesvärt att på detta sätt få komma i intimare beröring med
 den mark, varur akademien vuxit upp under samverkan, för
 att använda kantatens ord, av »de i drömmarna aningsrika»
 och »de stridbara».

Såsom ett samlande uttryck för de känslor, som Åbodagarna
 väckte och befäste, må slutligen anföras några ord ur ett av
 talen vid medborgarmiddagen den 12 oktober. Talaren, magister
 Einar Holmberg, som i synnerligen stämningsfulla ordalag hyllade
 »akademiens donatorer i ordets vidsträcktaste bemärkelse», och
 som däri inbegrep ej blott givarne av materiella gåvor, utan
 även dem, som skänkt akademien av sin andes, sin viljas och
 sin krafts skatter, slöt sitt anförande med orden:

»Så vill jag sluta med ett leve — men icke för någon enskild
 dödlig — utan ett leve för de alltid snartråkade, utan vilka
 vi icke kunna leva. De, som ensamma kunna visa vilsna
 vandrare vägen, de, dessa evighetens brobyggare, vilka kunna

hjälpa oss över djupen dit över till vår eviga längtans land. Leve de fjärrsynta, de trosstarka, de kärleksrika. Leve de stora offrarna!»

Det är stort att hava fått uppleva dagar, vilkas innebörd för svensk odling kunnat beseglas med sådana ord.

MEDALJ ÖVER AKADEMIEN.

ÅBO AKADEMIS BIBLIOTEK

1421153053

CENTRALTRYCKERIET.
STOCKHOLM
1919.